

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

Aziz Müminler!

Yüce Rabbimiz bizleri birbirimize muhtaç olarak yaratmıştır. Kimi zaman güçlü oluruz, kimi zaman güçsüzlüğü; kimi zaman gençliği, kimi zaman yaşlılığı; kimi zaman sağlığı, kimi zaman hastalığı yaşarız.

İnsan hayatı boyunca farklı imtihanlardan geçer. Bugün yardım eden, yarın yardıma muhtaç olabilir. Bugün başkasının elinden tutan, yarın bir başkasının eline ihtiyaç duyabilir.

İşte İslam bize böyle bir hayatın içerisinde merhameti, yardımlaşmayı, dayanışmayı, büyüklere saygıyı ve güçsüzlerin yanında olmayı öğretmektedir.

Bugünkü sohbetimizin konusu: **Engellilere ve Yaşlılara Karşı Sorumluluklarımız.**

1. İSLAM'A GÖRE İNSANIN DEĞERİ BEDENİYLE DEĞİL, İNSANLIĞI VE TAKVASIYLA ÖLÇÜLÜR

Aziz Kardeşlerim!

Bir insanın gözünün görmemesi, kulağının işitmemesi, yürüyememesi veya herhangi bir engelinin bulunması onun Allah katındaki değerini azaltmaz.

Yüce Rabbimiz Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurur:

“Ey insanlar! Şüphesiz biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık. Birbirinizi tanımanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Allah katında sizin en üstün olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır.”

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا
وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

(Hucurât Suresi, 49/13)

Demek ki insanın Allah katındaki değeri; görünüşüyle, bedensel özellikleriyle, zenginliğiyle veya makamıyla belirlenmez.

Asıl değer takvadadır, güzel ahlaktır, imandadır. Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:

“Allah sizin suretlerinize ve mallarınıza bakmaz; ancak kalplerinize ve amellerinize bakar.”

(Müslim, Birr, 33)

Bu hadis bize çok önemli bir ölçü vermektedir. Bir insanın fiziksel farklılığı onun Allah katındaki değerini azaltmaz. Dolayısıyla bir engelli kardeşimize acınacak, dışlanacak veya toplumdan uzak tutulacak biri olarak değil; Allah'ın yarattığı ve bizimle aynı insanlık onuruna sahip bir kardeşimiz olarak bakmalıyız.

2. KUR'AN, ENGELLİ İNSANLARI DIŞLAMAZ

Kardeşlerim!

Kur'an-ı Kerim'de engellilik doğrudan ele alınan ayetlerden biri de Nûr Suresi 61. ayettir. Rabbimiz şöyle buyuruyor:

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ

“Köre güçlük yoktur, topala güçlük yoktur, hastaya da güçlük yoktur...”

Bu ayet, engelli ve hasta insanların toplum içerisinde dışlanmaması gerektiğini ortaya koyan önemli ayetlerden biridir. Ayetin devamında onların toplumla birlikte yemek yiyebilmesine ve sosyal hayata katılmasına ilişkin kolaylıklar zikredilir.

Buradan şu mesajı çıkarabiliriz: Engelli olmak, insanın toplumdan uzaklaştırılması için bir sebep değildir. Tam tersine toplum olarak bizim görevimiz, onların hayatını kolaylaştırmaktır. Bir kardeşimizin yürüyememesi varsa ona uygun bir ortam oluşturmak,

Görme engelli ise yolunu tarif etmek,

İşitme engelli ise iletişim kurabilmesi için gayret etmek,

Yaşadığı yere ulaşımını kolaylaştırmak,

Onu küçümsememek,

Onun yerine karar vermek yerine ihtiyaç duyduğunda yardım etmek...

Bunların tamamı insanlığımızın ve Müslümanlığımızın gereğidir.

3. PEYGAMBERİMİZ ENGELLİ SAHÂBİLERE DEĞER VERİYORDU

Aziz Müminler!

Peygamber Efendimiz (s.a.s.) engelli sahâbîleri toplumdan uzaklaştırmamış, aksine onların kabiliyetlerinden istifade etmiş ve onlara önemli görevler vermiştir.

Bunun en güzel örneklerinden biri Abdullah b. Ümmü Mektûm'dur. Kendisi görme engelli bir sahâbîydi. Buna rağmen Peygamberimiz onu dışlamamış, müezzinlik yapmasına izin vermiştir. Hatta Resûlullah Medine dışına çıktığında Abdullah b. Ümmü Mektûm'u Medine'de yerine vekil bıraktığı da rivayet edilmiştir.

Bu bize çok önemli bir şey öğretmektedir: Bir insanın engeli, onun yeteneklerinin olmadığı anlamına gelmez.

Kardeşlerim,

Bazen toplum olarak yaptığımız en büyük yanlışlardan biri şudur: Bir insanın sahip olmadığı şeye bakıp, sahip olduğu kabiliyetleri görememek. Oysa Peygamberimiz insanlara böyle bakmıyordu. İnsanın eksikliğine değil, kabiliyetine ve şahsiyetine bakıyordu.

4. ENGELLİ BİR İNSANA YARDIM ETMEK SADAKADIR

Peygamber Efendimiz (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:

“Görme engelli bir insana yol göstermen sadakadır. Güçsüz birine yardım etmen sadakadır. Konuşmakta güçlük çekenin meramını ifade etmen sadakadır.”

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, V, 152)

Bakınız kardeşlerim!

Peygamberimiz sadece para vermeyi sadaka olarak görmüyor. Bir insanın yolunu göstermek de sadaka, güçsüz bir insanın yükünü taşımak da sadaka, kendini ifade etmekte zorlanan bir insanın derdini anlatmasına yardımcı olmak da sadakadır.

Demek ki sadaka sadece cebimizden çıkan para değildir.

Güler yüz de sadakadır. Yol göstermek de sadakadır. Bir yaşlının elinden tutmak da sadakadır. Bir engelli kardeşimizin işini kolaylaştırmak da sadakadır.

5. YAŞLILAR BİZİM İÇİN YÜK DEĞİL, KIYMETTİR

Değerli Kardeşlerim!

Gelelim yaşlılarımıza... Bugün genç olan herkes bir gün yaşlanacaktır. Bugün hızlı yürüyen, merdivenleri rahat çıkan, kendi işini kendi gören herkes bir gün başkasının yardımına ihtiyaç duyabilir.

İşte Kur'an bize yaşlılığın özellikle anne ve baba üzerindeki boyutunu şöyle anlatıyor:

“Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, onlara ‘öf!’ bile deme! Onları azarlama! Onlara güzel söz söyle.”

وَقَصِي رُبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ
عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَوْ لَا تَنْهَرُهُمَا
وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا

(İsrâ Suresi, 17/23)

Bu ayette anne ve babanın yaşlılığı özellikle zikredilmektedir. Diyanet'in tefsirinde de anne-babaya iyiliğin Allah'a kulluk emrinin hemen ardından zikredilmesinin bu sorumluluğun önemini gösterdiği belirtilmektedir.

6. YAŞLI ANNE-BABAYA BAKMAK SADECE BİR GÖREV DEĞİL, BÜYÜK BİR İBADETTİR

Kardeşlerim!

Anne-babamız bizi çocukken büyüttü. Biz yürüyemediğimiz zaman elimizden tuttular. Biz konuşamadığımız zaman bizim ne istediğimizi anlamaya çalıştılar. Biz geceleri ağladığımızda uykularından oldular. Biz hastalandığımızda başımızda beklediler. Şimdi onlar yaşlandığında bizim sabrımız azalır mı? Onlar yavaş yürüdüğünde: “Çabuk ol!”

Onlar aynı şeyi tekrar tekrar söylediğinde:

“Bunu kaç kere anlatacağım?”

Onlar unutkanlaştığında:

“Sen artık hiçbir şeyi anlamıyorsun.” demek Müslümana yakışır mı? Rabbimiz: “Onlara öf bile deme.” buyuruyor. Dikkat edelim: Rabbimiz “dövme” demiyor. “Azarlama” diyor. Hatta daha da ileri gidiyor: “Öf bile deme.” Çünkü yaşlı bir insanın kalbini kırmak bazen bir sözle olur.

7. PEYGAMBERİMİZ YAŞLILARA SAYGIYI İMAN AHLAKI OLARAK ÖĞRETİMİŞTİR

Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:

“Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüzün hakkını bilmeyen bizden değildir.” (Tirmizî, Birr, 15)

Burada Peygamberimiz iki şeyi yan yana getiriyor: Küçüğe merhamet, büyüğe hürmet.

Yani Müslüman; çocuğa şefkat gösterecek, yaşlıya saygı gösterecek, güçsüzün yanında olacak, muhtacın elinden tutacak.

8. YAŞLISINI İHMAL EDEN İNSAN İÇİN BÜYÜK BİR UYARI

Peygamber Efendimiz (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:

“Burnu yere sürtünsün! Burnu yere sürtünsün! Burnu yere sürtünsün!”

Sahâbîler: “Kimdir o, ey Allah'ın Resûlü?” diye sorduklarında Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

“Anne ve babasından biri veya her ikisi yanında ihtiyarladığı hâlde cennete giremeyen kimse.”

(Müslim, Birr, 9; ayrıca Diyanet Hadislerle İslam'da ilgili rivayet aktarılmıştır.)

Bu hadis bizlere yaşlı anne-babanın kıymetini çok güçlü bir şekilde hatırlatmaktadır. Onların yaşlılığını bir yük olarak değil, sevap kazanmak için bize verilmiş bir fırsat olarak görmeliyiz.

9. YAŞLILARA SAYGI SADECE ANNE-BABAMIZLA SINIRLI DEĞİLDİR

Kardeşlerim!

“Benim annem babam değil.” diyerek yaşlı bir insana sırtımızı dönemeyiz. Mahallemizde yaşlı bir amca olabilir. Komşumuzun yaşlı annesi olabilir. Tek başına yaşayan bir teyze olabilir. Alışverişini yapmakta zorlanan bir dede olabilir. İşte bizim Müslümanlığımız tam da burada belli olur. Otobüste yaşlı bir insan gördüğümüzde yer vermek, elindeki poşetleri taşımakta zorlanıyorsa yardım etmek, evine ulaşamadığında destek olmak, telefon açıp hâlini hatırlamak, ihtiyaçlarını sormak...

10. YAŞLILARIN TECRÜBESİNE SAYGI DUYMALİYİZ

Aziz Müminler!

Bugün teknoloji ilerledi. Telefonlarımız akıllandı. Arabalarımız hızlandı. Hayatımız kolaylaştı. Fakat bunların hiçbirisi bir insanın ömrü boyunca kazandığı tecrübenin yerini tutmaz. Bir yaşlı insanın belki telefonu eski olabilir ama hayat tecrübesi çok büyüktür. Belki yürüyüşü yavaştır ama gördüğü hayat çok uzundur. Belki bazı şeyleri unutuyordur ama bize anlatacağı çok şey vardır. Bu yüzden yaşlılarımızı sadece yardım edilmesi gereken insanlar olarak değil, tecrübelerinden istifade edilecek büyüklerimiz olarak görmeliyiz.

Peygamberimizin yaşlılara hürmet ettiği ve toplum içerisinde onların önceliğini gözettiğine dair rivayetler bulunmaktadır.

11. CAMİLERİMİZDE DE YAŞLI VE ENGELLİLERİ DÜŞÜNMEİYİZ

Kardeşlerim!

Cami Allah'ın evidir. Camiye gelen herkes kendisini güvende ve değerli hissetmelidir. Yaşlı bir kardeşimizin oturabileceğı yer olmalı. Tekerlekli sandalye kullanan kardeşimizin camiye girebilmesi için uygun imkânlar bulunmalı. Görme engelli kardeşimizin yönlendirilmesine yardımcı olunmalı. İşitme engelli kardeşimizin vaaz ve hutbelerden faydalanabilmesi için imkânlar düşünülmeli. Çünkü cami yalnızca genç ve sağlıklı insanların değil; çocuğun da, yaşlının da, hastanın da, engellinin de evidir. Peygamberimiz cemaatle namaz konusunda şöyle buyurmuştur:

“Sizden biri insanlara namaz kıldırıldığında namazı hafif tutsun. Çünkü onların arasında zayıf olan, hasta olan ve yaşlı olan vardır.”

(Buhârî, İlim, 28; Ezan, 62; Müslim, Salât, 191)**

12. ASIL ENGEL BEDENDE DEĞİL, KALPTE OLANDIR

Aziz Kardeşlerim!

Bir insanın gözleri görmeyebilir ama kalbi görebilir. Bir insan yürüyemeyebilir ama güzel işler yapabilir. Bir insan konuşamayabilir ama davranışlarıyla çok şey anlatabilir. Bir insan yaşlanabilir ama Allah katındaki değeri azalmaz. Asıl korkmamız gereken engel; merhametsizliktir.

Asıl engel; kibir ve bencilliktir. Asıl engel; başkasının acısını görmemektir. Asıl engel; yaşlı bir insanın duasını önemsememektir. Asıl engel; muhtaç bir insanı görüp arkamızı dönmektir. Bedenimizdeki bir eksiklik Allah katında bizi değersiz yapmaz. Ama kalbimizde merhamet eksikliği varsa, işte bundan korkmalıyız.

13. PEYGAMBERİMİZ BİZE MERHAMETİ ÖĞRETTİ

Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:

“Merhamet etmeyene merhamet edilmez.” (Buhârî, Edeb, 18; Müslim, Fedâil, 65)

O hâlde kardeşlerim; yaşlıya merhamet edelim. Engelli kardeşimize destek olalım. Hastanın hâlini soralım. Yalnız yaşayan yaşlılarımızı unutmayalım. Bir insanın ihtiyaç duyduğu anda yanında olalım. Çünkü bugün yardım ettiğimiz insanın yarın kim olacağını bilmiyoruz. Belki bugün bir yaşlının elinden

tutacağız; yarın bizim elimizden biri tutacak. Belki bugün bir engelli kardeşimizin yolunu açacağız; yarın bizim yolumuzu biri açacak. Hayat böyle bir imtihandır.

14. ÖYLEYSE BUGÜNDEN İTİBAREN NE YAPALIM?

Kıymetli Müminler!

Vaazımızı sadece dinleyip geçmeyelim. Kendimize şu soruları soralım:

Çevremizde yalnız yaşayan bir yaşlı var mı?

İhtiyaçlarını soruyor muyuz?

Ailemizde yaşlılarımız varsa onlara yeterince vakit ayırıyor muyuz?

Engelli bir kardeşimizi toplumdan dışlıyor muyuz?

Onun işini kolaylaştırıyor muyuz?

Toplu taşımada yaşlılara yer veriyor muyuz?

Bir engelli kardeşimizin önüne araç park edildiğinde buna sessiz kalıyor muyuz?

Onları kıracak sözlerden kaçınıyor muyuz?

İşte Müslümanlığımız sadece namazda, oruçta, tesbihte değil; insanlara nasıl davrandığımızda da ortaya çıkar.

SONUÇ VE DUA

Aziz Kardeşlerim!

Unutmayalım: Yaşlılarımız geçmişimizdir. Çocuklarımız geleceğimizdir. Engelli kardeşlerimiz ise toplumumuzun ayrılmaz bir parçasıdır. Onları dışlamak değil, kucaklamak; yük görmek değil, değer vermek; acımak değil, saygı göstermek; uzaklaştırmak değil, hayatın içine katmak bizim görevimizdir. Rabbimiz bizleri merhametli kullarından eylesin. Yaşlılarımıza hürmet etmeyi, engelli kardeşlerimizin hayatını kolaylaştırmayı, muhtaçların yardımına koşmayı, anne ve babamızın gönlünü hoş etmeyi, insanların gönlünü kırmamayı bizlere nasip eylesin.

Allah'ım!

Bize merhametli bir kalp ver. Bizi kibirden, bencillikten ve duyarsızlıktan muhafaza eyle. Yaşlılarımızı ve hastalarımızı koru. Engelli kardeşlerimizin hayatlarını kolaylaştır. Onlara sabır, güç ve afiyet ver. Anne ve babalarımıza sağlık ve huzur ver. Hayatta olan büyüklerimize güzel hizmet etmeyi, vefat edenlerimize dua etmeyi bizlere nasip eyle.

رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا

“Rabbim! Onlar beni küçükken nasıl yetiştirdilerse Sen de onlara merhamet et.”

(İsrâ, 17/24)

Allah'ım bizleri; küçüklere şefkat eden, büyüklere hürmet eden, engellilerin hayatını kolaylaştıran ve bütün insanlara merhametle yaklaşan kullarından eyle.

Âmin.